

Het electoraat kan niet kiezen, nog niet

De strijd om de Provinciale Staten was hard maar het resultaat onduidelijk. Het is verleidelijk om nu achteruit te leunen, in de hoop dat rechts zichzelf de komende jaren in de problemen brengt. Maar de kiezers gaan links niet belonen als er niet gewerkt wordt.

MENNO HURENKAMP

De kern van het probleem dat zich bij deze Provinciale Statenverkiezingen voordeed was de verdere implosie van de oude middenpartijen. Het is mooi dat een duidelijke links-rechtsstrijd meer mensen dan gebruikelijk naar de stembus bracht. Dat kunnen alle onheilszeggers over het einde van de politiek weer in hun zak steken. Maar de prijs is een bestendinging van een curieuze situatie. Het CDA verloor fors, de PvdA was blij dat ze niet nog meer verloor en links en rechts van het midden verstevigden SP, GroenLinks, D66, VVD en PVV hun positie. En deze partijen trekken allemaal naar het midden toe.

Zo is er van enige vernieuwende missie van D66 weinig meer over; richt de radicaliteit van GroenLinks zich vooral op een vernieuwing van de verzorgingsstaat die de partij zo dicht bij de VVD brengt dat niet te verwachten is dat men dat duurzaam volhoudt en bestaat de PVV nu net lang genoeg om te zien dat de club een VVD voor niet-ondernemers wordt.

De aanloop mocht een links-rechtsstrijd zijn, de uitkomst is toch vooral dat het electoraat niet

lijkt te kunnen kiezen: er zijn geen overduidelijke meerderheden te vormen. Eerder dan van het einde van het midden lijkt sprake van een 'nieuw midden', dat niet door twee, maar door minstens vijf partijen betwist wordt. Voor de voetballers: er is onder de belagers van PvdA en CDA sprake van een Arjen Robbenbeweging. Dreigen buiten om te gaan maar naar binnen aanvallen, en dan scoren.

De sociaal-democraten kunnen op grote lijnen twee kanten op. De ene weg is afwachten tot het tij keert. Want keren doet het tij immers altijd. Cohen is afgebrand, maar hij staat nog. Nu kan hij alleen maar sterker worden. Op naar de Tweede Kamerverkiezingen. Blijven hameren dat het eerlijker moet, hopen op wat stomiteiten van Rutte en Wilders, en verder vooral veel storen bij het CDA, telkens opnieuw inbreken met voorstellen die het progressieve deel van de christendemocraten nerveus maken. En wie weet of over een jaar of drie niet weer wat zeteltjes gewonnen worden.

Weinig gedonder, geen grote pretenties die je niet waarmaakt. Veel PvdA'ers zullen rustig hun pensioen halen. Er zijn ook risico's. Een generatie politici die weet dat ze niet echt aan

7

Over de auteur Menno Hurenkamp is hoofdredacteur van S&D

de macht mee mogen doen gaat min of meer verloren. En de concurrentie zit niet stil. Vlotte SP'ers, D66'ers of GroenLinksers halen zo nog vijf zetels weg. Of tien. Een domme PvdA-regent die per se een auto met chauffeur wil, jaagt zo nog twee zetels naar de Pvv. Wanneer de conservatieve geest weer vermoeid raakt, wat houdt je dan nog over?

Je kunt ook een andere kant op denken; niet afhankelijk willen zijn van ridicule ingrepen in de bijstand om op stoom te komen tegen de meest rechtse regering die Nederland ooit kende. 'Dat de mensen het wat beter krijgen,' liet Wouter Bos zich ooit ontvallen als zijn belangrijkste motief. Niemand zal het harder betreurd hebben dan hijzelf.

'Wat beter' krijgen? Je hoeft maar tien minuten met iemand te praten om te horen hoeveel onmacht mensen ervaren in hun dagelijkse leven, hoe vaak ze tegen muurtjes, baasjes, regeltjes aanlopen. Laat ik mijn eigen leven maar op orde houden, dan ontloop ik de frustrerende, ondoordringbare buitenwereld. Het komt niet bij ze op dat die muurtjes en baasjes door elkaar geschud kunnen worden, moeten worden. Laat staan dat ze bedenken dat sociaal-democraten of christendemocraten daar een rol in kunnen spelen. De helft van de Pvv-stemmers is thuisgebleven bij deze Provinciale Statenverkiezingen, dus natuurlijk viel de winst voor de populistische 'mee'. Het midden kan nog een veel hardere mep krijgen als het die wil hebben.

Er heerst te veel zelfgenoegzaamheid bij een partij als de PvdA (maar ook het CDA), te veel verlangen om hier en daar aan knopjes te draaien, om de bestuursmachine nog net wat beter te maken. Dat dringt meer en meer door tot een bevolking die heel goed zelf in staat is zijn eigen leven 'wat beter' te maken, maar die zich alleen voelt zodra de grote stappen genomen moeten worden, zodra niet het huis opgeknapt maar het arbeidsconflict uitgevochten moet worden, zodra niet de speeltuin opgeknapt maar de discriminerende buurman van replek gediend moet worden, zodra niet het pensioen gekozen maar verdedigd moet worden.

Om mensen het gevoel terug te geven dat ze bij die grote gebeurtenissen niet alleen staan, moeten politici en bestuurders hun nek uitsteken, hun baan wagen, hun dagelijkse leven opofferen. Het volstaat niet om te hopen dat binnenkort de Pvv haar ware gezicht zal laten zien, en toch zal instemmen met harde ingrepen in de sociale zekerheid. Want waarom zouden de mensen die zich dan in de steek gelaten voelen, terugkeren tot de rode moederschoot?

Wanneer het rammelen aan de poorten van de zelfgenoegzaamheid overgelaten wordt aan brievenbusplanners, racisten en drankorgels, dan is herstel ook op middellange termijn niet te verwachten. Grijp ze in de kladden, alle PvdA'ers op al die mooie plekken in het bestuur, en laat ze in het volle daglicht vertellen welke dingen ze doen om trots op te zijn, hoe ze aan verheven begrippen als emancipatie en vooruitgang werken en hoe dat er in hun eigen leven uitziet. En als dat niet overtuigend klinkt, is het misschien tijd voor een nieuwe leergang — niet de Suze Groeneweg leergang voor beginnende politici, maar de Ien Dales-leergang voor gevorderde bestuurders, waar persoonlijke bescheidenheid en maatschappelijke ambitie gedoceerd worden.

Zo niet, dan zal het niet zo lang meer duren voor het electoraat zijn weifelachtigheid achter zich laat. Achter de opgewektheid dat 'links' bij de Provinciale Statenverkiezingen een beetje wist te winnen, gaat een hopeloze tragedie schuil. De oppositie is al minstens twee keer danig gepiepeld door het kabinet, eerst doordat ze zich met de Kunduz-missie uiteen liet spelen, daarna doordat alle bezuinigingen die de bevolking gaan raken pas na deze verkiezingen effect krijgen. Als de VVD de grootste partij van het land is, en daarnaast een rechtse partij groter dan het CDA groeit, en men dan tevredenheid uitstraalt, dan zal de kiezer snel denken dat er wat links betreft niks op het spel staat. En dan is kiezen niet zo moeilijk.